

Prodajalniška dvorana dunajskih mizarjev. Dunajski mizarji so ustanovili skupno prodajalnico, kjer imajo po nizkih cenah na prodaj razstavljene najboljše svoje izdelke. Predno se kak komad razstavi, preišče ga poseben odbor, če je v istini solidno, zahtevam časa in zakonom sloga primerno, ob enem pa tudi gledé cene priporočila vredno delo. Tako ima kupec zagotovilo, da dobi le dobro blago. V prodajalniški dvorani se nahajajo hišne oprave raznih slogov, bogate in skromne, a vse popolnoma zanesljive. Zadruga dunajskih mizarjev je s svojo prodajalniško dvorano izvrstno vspela in dan za dnem se množi število kupcev. Tujci, ki prihajajo na Dunaj, naj ne zamudé, ogledati si omenjene izložbe.

Kmetijstvo.

Kmetijski poduk v Avstriji.

Noben stan ne more izhajati dandanes s tem znanjem, kakor v prejšnjih stoletjih. Povsod je treba napredka in poduka. To velja tudi za kmetijstvo. Res jih je veliko, ki mislijo, da se kmetijstvo ne da priučiti iz knjig in v šoli in da je najbolje kmetovati, če se kmetuje tako, kakor so kmetovali naši predniki. K sreči pa vendar prodira boljše spoznanje, da je treba napredke znanosti tudi uporabiti v kmetijstvu.

V naši državi se je že zgodaj mislilo na kmetijski pouk, če tudi se pozneje vselej ta poduk ni tako širil, kakor bi bilo želeti. Razni politični dogodki so ovirali razvoj kmetijskega šolstva. Razen tega je pa tudi mej učenjaki do zadnjih časov bilo mnogo predsodkov proti kmetijskemu pouku. Še danes se dobe omikani možje, ki nekako prezirejo tiste, ki so se izobraževali na kmetijskih in tehničnih šolah. Še dandanes velike kmetijske in tehniške šole še neso povsem na jednaki stopinji, kakor vseučilišča, da si baš te šole največ pripomorejo novodobnemu napredku in mnogo store za povzdigo narodnega gospodarstva in tako posredno tudi mnogo pripomorejo k napredku družih znanostij.

Že pred dvema letoma bi bili v Avstriji lahko slavili stoletnico kmetijskega pouka.

Leta 1791. je profesor Zürchauer začel predavati kmetijstvo na praškem vseučilišču, pozneje je predaval na stanovski politehniki v Pragi. Pomenljivo je, da se ta znanost začela gojiti baš na vseučiliščih, ki vendar veljajo za najvišja gojišča znanstva. Že pred stoletjem so torej nekateri učeni možje spoznali važnost kmetijske vede, katero pri nas na Slovenskem še dandanes nekateri prezirajo. Dobrih deset let je od tega, ko se je slovenski dnevnik norčeval iz tega, da se je v nekem listu priporočalo, da se na bodočem vseučilišču v Ljubljani osnuje tudi kmetijski oddelek, dasi so tedaj bili taki oddelki že na mnogih evropskih vseučiliščih. Drugod so ljudje že pred sto leti spoznali, da predavanje o repi in korenji ne ponižuje visokih šol, pri Slovencih se pa to spoznanje malo bolj počasi razširja in se še dandanes dobe ljudje, ki vsake razprave o kmetijstvu smatrajo za poniževalne. Prepričani smo pa, da se bodo v tem oziru razmere tudi pri nas kmalu izboljšale.

Leta 1796. je na dunajskem vseučilišču začel predavati kmetijstvo Peter Jordan in je predaval do 1809. leta.

Za praktičen pouk se je osnovala 1791. leta v Trnovi pri Pragi prva kmetijska šola, in v Blatnem pa gozdarska šola. Zatem se je osnovalo še več gozdarskih šol na Češkem tako v Novih Gradeh in v Krivolatu (1840). Knez Schwarzenberg je osnoval gospodarski zavod v Krumovu in knez Oetingen Wellenstein pa v Zbraslavu. Tem šolam pridružuje še kmetijsko poskuševališče v Gradcu, katero je bilo od 1840 do 1850 vinarska in do 1867 pa potem kmetijska šola. Na vseučiliščih in tehniških šolah so se vedno pogostejše ustanovljale stolice za kmetijstvo, in že 1813 se je v Marienbrunn na Dolenjem Avstrijskem bilo osnovalo prvo c. kr. gozdno učiteljišče.

Dunajska kmetijska družba je 1845 leta bila sklicala enketo, katero je bila sklenila mnogo dobrih nasvetov zastran kmetijskega poduka. Za prvi kmetijski poduk bi imele skrbeti že ljudske šole in bi se zatoj učitelji morali že v učiteljiščih primerno izobraziti. Za praktično izobrazbo v kmetijstvu naj bi se osnoval kmetijske šole na zasebnih kmetijah, ki bi se podpirale z državnimi ustanovami. Za višjo teoretično in kmetijsko izobrazbo naj bi se pa osnoval stolice po vseučiliščih in tehničnih šolah. Te nasvete je odobril kmetijski kongres, 1849. l., kateremu je predsedoval prvi avstrijski minister za poljedelstvo in rudarstvo pl. Thinfeld.

Popolnoma se ti nasveti nikdar niso izveli, ali pri mogli so pa, da se je od 1850. do 1860. leta osnovala lepa vrsta kmetijskih šol, pred vsem višje c. kr. kmetijsko vseučilišče v Ogeskem Altenburgu. Ta šola se je izcimila iz višje kmetijske šole, katero je že 1818 bil osnoval vojvoda Albert Saksonsko-Tesenski. 1850. leta se je povzdignilo za visoko šolo (akademijo). Nadalje se je osnovalo več kmetijskih šol na Češkem, Moravskem, v Galiciji in Dolenji Avstriji.

(Konec nasl.)

Kmetijske raznoterosti.

Umetno valjenje rac je na Kitajskem jako razširjeno. V ta namen naredi se kočja iz protja in ilovice, in se pokrije s slamo. Ob stenah v tej kočji postavijo dolga korita, v katere se nasuje žito in pa sočivja. V to žito se denejo jajca. Po letu ni treba nobene posebne previdnosti in skrbi, po zimi se pa morajo jajca pokriti s kakimi plahtami, da veter ne pride do njih. Žito se malo pomoči z vodo, da kaleč napravi gorkoto. Na ta način se v 30 dneh izležejo race, katerih je na Kitajskem videti po cele čede ob vodah. Večkrat jajca pokrijejo tudi s kako steljo, da zadržuje gorkoto in to steljo pogosto menjajo.

Vino iz višenj. Iz višenj se vzamejo košice, potem pa višnje stolčejo in v kaki platneni ruti dobro iztisnejo. Soku se pridene jednako množino vode in pridene na vsakih osem funtov jeden funt sladkorja. To vse se dene v sod, kjer zavre. Ko je tekočina popolnoma povreta, pridene se jej 2 do 3 % najboljše spirita. Sedaj se še malo počaka, da se vino popolnoma sčisti, potem se pa dene v steklenice. Tako vino je kaj okusna pijača.

Važno za kranjske vinogradarje. Kakor smo že nedavno omenili, je izšla važna knjižica „Zakoni, ukazi in naredbe o državnih olajšavah ter o državni podpori za vinorodne

tkanine z raztrganimi, ostrimi in špičastimi robovi, ostavke cevij in raznih lesnic stanic — vse razdrobljeno, zlomljeno, razčesano in špičasto. Ta lahek prah se dvigne v zrak in pride v delavčeva pljuča, kjer se kakor morski maček zapiči in zadere v sluznjico, kjer trdovratno obtiči. Ker je jako fin in tenek, zajde v najskrajneje cevi in stanice naših pljuč. Poprej so mislili, da je lesni prah zaradi tega škodljiv, ker mu je primešan tudi plovčev prah (Bimstein). Novejši raziskovalci pa niso nikjer našli v lesnem prahu plovčevih drobov; tedaj je lesni prah sam na sebi škodljiv in nevaren.

V ilustracijo navedene trditve sledé tu nekateri statistični podatki: Hrt dokaže, da je bilo od 100 obolelih mizarjev 14,6 bolnih na jetiki, 10,1 na kroničnem kataru, 3,9 na pljučnem emfizemu, 6,0 na pnevmoniji, tedaj vsega skupaj 24,6 bolnih na pljučih. Majer poroča, da je bilo od 100 umrlih mizarjev 44 jetičnih! Izvestje dunajske okrajne bolniške blagajnice iz leta 1890 konstatira, da je bilo izmed 100 obolelih mizarjev 25 bolnih na pljučih. Poročilo mizarske bolniške blagajnice na Dunaji iz leta 1891 pa priča, da je v tem letu 74 1/2 % umrlih mizarjev zgubilo življenje vsled jetike.

Celo pri takih ljudeh, ki se ne pečajo vedno z lesnimi izdelki, temveč le tam pa tam kakor diletantje obdelujejo les (n. pr. z listnimi žagicami) se kažejo slabi nasledki lesnega prahu in statistika poroča, da je med njimi neprimerno veliko število na pljučih obolelih.

Lesni prah je toraj vsekako nevaren gost naših delavnic. A ker je tako lahek in gibčen, ga je tudi lahko odstraniti. Priprosta cev, ki stoji v zvezi s požiralnikom (Exhaustor) zadošča, da odvaža ves škodljivi prah in varuje delavca pred vsako škodo. Velika podjetja so povsodi že preskrbljena s takimi pripravami; brez dvoma bi se tudi v manjših delavnicah dalo v tem oziru marsikaj doseči in s tem zboljšati zdravje delavca, ž njim pa povečati zmožnost in vrednost njegovo.

Obrtnijske raznoterosti.

Električni obrt na Nemškem. Kako zelo se je na Nemškem razvila električna industrija, kažejo naslednji podatki: Vsako leto zgradijo kacic 3500 dinamitno-električnih mašin, ki so vredne 6 1/2 milijona mark. Akumulatorjev naredo za 4 1/2 milijona mark. Ločnih svetilnic napravijo povprečno 17000 komadov, v vrednosti blizu 2 milijona mark. Žarnih se izdelata 2 milijona in vredne so 2 1/2 milijona mark. Vseh delavcev v električnih zavodih je nad 15000.

Nove žabice (taške). Na Angleškem izdelujejo v največjem času taške, ki so za razne slučaje prav pripravne. Namesto polukrožnega trdnega ločnja imajo nove žabice verižico s podolgovatimi členi. Ta verižica se potegne skozi žabico, kjer jo prime ključavnica tako, kakor prime ločenj pri starih taških. Nove žabice so povsodi tam priporočila vredne, kjer je treba vklepati objekte z raznimi premeri.

Poraba kisika. Kisikova poraba se širi od dne do dne; posebno v glažutah delajo veliko z njegovo pomočjo. V razbeljeno stekleno maso napeljejo tok čistega kisika, ki hitro uniči vse zgorljive sestavine v masi, osobito pa njeno zeleno barva. Na 100 kilogramov stekla se porabi 600 litrov kisika.

Kuhinjske posode iz aluminija. Aluminij se nekoliko raztopi, ako pride v dotiko z raznimi tekočinami in zato ga smatrajo nekateri škodljivega in nerabnega za kuhinjsko posodo. Res se n. pr. konjak in sorodne pijače nekoliko spremené v posodah iz aluminija, a v obče se sme trditi, da je vpliv aluminija na raznovrstna živila tako malenkosten, da se sme v občo porabo priporočati. Tudi so našli, da je posoda tem manj podvržena raztopljenju, čim dalj časa je v rabi. Zato so pomisleki proti vpeljavi kuhinjskih posod iz aluminija vsekako pretirani in ni dvoma, da bodo ljudje vedno bolj segali po njih

Kmetijstvo.

Kmetijski poduk v Avstriji.

(Konec.)

Do 1868. l. so se počasi množile kmetijske in gozdarske strokovne šole. Tega leta je bilo v totranski državni polovici 35 strokovnih šol za kmetijstvo in gozdarstvo, mej njimi višja gozdarska šola v Marienbrunu, sedem srednjih kmetijskih, oziroma gozdarskih šol, druge so pa bile nižje kmetijske šole, v katere je hodilo 1029 učencev.

Ko se je omenjenega leta bilo obnovilo poljedelsko ministerstvo, je za kmetijski pouk nastopila boljša doba. Snovale so se šole za posebne stroke kmetijstva, gospodarske in mlekarske šole. Nastavljati so se jeli popotni kmetijski učitelji. Po učiteljiščih se je jelo kmetijstvo obračati v večjo pozornost in pri ljudskih šolah so se jeli snovati šolski vrti, katerih je 1888. leta že bilo 9069.

Leta 1889. je v Avstriji bilo že sto kmetijskih in gozdarskih učilnic in 18 stalnih tečajev za živinozdravstvo in podkovstvo. Mej temi šolami je bila višja kmetijska šola na Dunaji, potem pa 16 srednjih šol, 28 nižjih kmetijskih šol, 25 zimskih šol, 30 šol za posamične kmetijske stroke. V vse te šole je hodilo 2864 učencev, ki so imeli 799 ustanov v skupnem znesku za 94385 gld. Od teh šol jih vzdržuje 6 država, 30 dežele, 3 občine in 60 pa društva in zasebniki.

Srednjih šol je 6 na Češkem, 3 na Moravskem, 2 na Dolenjem Avstrijskem, 3 v Galiciji, 1 v Šleziji in 1 v Bukovini.

Po učnem jeziku je 43 kmetijskih šol nemških, 35 čeških, 13 poljskih, 1 hrvatska, 1 slovenska in 1 laška, 6 pa dvojezičnih, mej katerimi je jedna nemško-slovenska.

Na višji kmetijski šoli je učilo 1889. leta 16 profesorjev in 27 docentov in učiteljev, na srednjih šolah je učilo 162 učiteljev.

Do 1889. leta se je za ustanovo in vzdrževanje kmetijskih šol potrosilo 13,485.845 gld., od te vsote pride 2,243.681 gld. za veliko kmetijsko šolo na Dunaji. Leta 1889. je država izdala za vzdrževanje kmetijskih šol 154.500 gld., dežele 413.289 gld. in zasebniki 51.928 gld. Poleg tega je prišlo na to leto še 60.900 gld. osnovalnih stroškov.

Za plače učiteljev na srednjih šolah se je porabilo to leto 219.000, za plače učiteljev na nižjih kmetijskih in strokovnih šolah pa 259.000 gld.

Za kmetijski poduk se mnogo stori s posebnimi tečaji za posamične kmetijske stroke po kmetijskih šolah. Taki tečaji trajajo po nekaj tednov in jih obiskujejo že odrasli ljudje, največ učitelji. Leta 1889. je bilo 162 taci tečajev, katerih se je udeležilo 10.000 oseb.

Kmetijski popotni učitelji so se vpeljali pred kakimi petindvajsetimi leti sprva le pet. 1889. leta je bilo že 18 stalnih taci učiteljev, poleg tega je pa še 161 družih strokovnjakov imelo taka predavanja o raznih strokah kmetijstva. Vseh taci predavanj je bilo to leto 2789.

Kmetijski pouk je bil poleg tega na moških učiteljskih, sadjarstvo in zelenjadarstvo se je pa učilo tudi na treh ženskih učiteljskih, namreč v Pragi, Levovu in Krakovu.

Omeniti še moramo, da se vzlic temu, da je na Dunaji velika kmetijska šola s tremi oddelki, za poljedelstvo, gozdarstvo in kulturno inženirstvo, na tehničnih šolah uči kmetijstvo.

Leta 1890. so politehniki na Dunaji predavali kmetijstvo trije profesorji in učitelji, v Pragi na nemški politehniki 1, na češki pa 3, v Brnu pa dva. V Levovu se je predavala kmetijska kemija.

Na vseučiliščih v Krakovem se je pa osnoval zadnja leta poseben kmetijski oddelek, kakeršni oddelki so na nekaterih vseučiliščih v Nemčiji. Slušatelji tega oddelka lahko napravijo potem doktorstvo modroslovja, ker posebnih diplomov za kmetijstvo vseučilišče še ne deli. Ko bi kdo priporočal, da se vpelje doktorstvo kmetijstva, bi se sedaj morda nekateri pri nas v Avstriji zmrdovali, ko še o doktorstvu tehničnih znanostij nečejo dosti slišati. V prihodnjem stoletju bode morda v tem oziru že tudi drugače, vsaj sosedna Rusija že sedaj ima doktorje kmetijstva in tehničnih znanostij, ne da bi zaradi tega bil doktorski naslov zgubil kaj od svoje vzvišenosti.

Potem je pa v Avstriji še več kmetijskih poskuševališč, katera mnogo store za povzdigo kmetijstva. Kakor vidno, se je za kmetijski pouk že precej storilo v naši državi, ali z žalostjo moramo konstatirati, da tudi v tem oziru se v prvi vrsti gleda le na Nemce. Posebno državni zavodi so največ nemški, da si je v naši državni polovici kmetijsko prebivalstvo v veliki večini slovansko.

Kmetijske raznoterosti.

Tuberkuloza pri kokoših. Preiskave so pokazale, da je tuberkuloza (jetika) tudi perutnini lastna bolezen. Ta tuberkuloza se pa vendar toliko loči od druge tuberkuloze, da se ne da prenesti na sesalce. Nasprotno se pa s sesalcev tuberkuloza ne da prenesti na perutnino.

Gnojenje s plinovo vodo se je dobro obneslo na raznih večjih posestvih. Posebno spomladi je dobro gnojiti s tako vodo. Ta voda pa ne more popolnoma nadomestiti drugega gnojenja, ker ima le dušec v sebi.

Razpoke od mraza. Znano je, da razna sadna in gozdna drevesa razpokajo po zimi od mraza. Take razpoke se pozneje navadno zarasto ali večkrat začno trohneti. Da od mraza razpokano drevo ne začne trohneti, razpoke zamaži z drevesnim voskom, ali pa z mešanico od ilovice, pepela, kravjeka in peska. Da mraz drevesom preveč ne škoduje, je dobro, če se po možnosti z odvajanjem vode posuše tla, kjer stoje drevesa, in pognoje z apnom, sipino ali pepelom. Če se pa drevesom gnoji z živalskim gnojem, potem pa posebno zelo pokajo od mraza. Dobro je pa, če jeseni namažeš drevesa z mešanico od apna, ilovice in živalskega gnoja.

Dober gnoj za vinograde dobiš, ako vršičke smrekovih vej lepo razsečeš in pomešaš s slamo in s tem živini nastiljaš. Tak gnoj iz smrekovih igel jako ugaja vinski trti.

Poučni in zabavni del.

Proroške sanje.

(Božična povest, ruski spisal P. N. Polevoj.)

... Bilo je davno. Več stoletij pred tem, ko so varješki vitezi stopili s trdo nogo na naša obrežja in naredili mir in red mej vedno se prepirajočimi slovanskimi rodovi. Bilo je davno poprej, ko so bratje Kij, Sček in Horiv osnovali bogati Kijev nad širokim Dnjeprom. Bilo je to tako davno, da noben letopis iz tega časa nam ni ohranil niti ustnih pripovedb, niti živih podob, niti imen, ki bi mogla predstaviti nam žive podobe, temveč jedina lahka pesem je čez temo stoletij, čez desetine rodov prinesla oddaljene odmeve davno pozabljene preteklosti.

I.

Vroče letno solnce se je približalo zapadu, da se skrije za pridnjeprovske hribe pokrite s stoletnimi gozdi. Zapad se je žarel, tenki svetli oblaki, razmetani po nebu so se kar tajali v neobsežnem veličastvu, polnem gorkote in svetlobe. Rudeči sij je obseval pridnjeprovsko stepo vso razbeljeno od poldanskega solnca, na kateri so se videli le počrneli ostanki bodoče opave in pa bori ostanki lepih in sočnih trav, ki so pokrivalo stepo pomladi. Razbeljena stepla molče in hrepeneče čaka večernega hlada, kakor zaželenega počitka po mučnem vročem dnevu.

In tu se iz daljave izza bližnjega obronka zaslišijo nejasni glasovi, ki so motili veličastni mir v stepi... Sliši se drobno topotanje konj, rezgetanje, kričanje, trombe zvok menjajoč se z bobnanjem in pa glasna pesem, ki se hitro in daleč razširja po svobodnem prostoru stepe. V daljavi se vzdigujejo oblaki prahu in skoz nje se vidijo konji in ljudje in na solnci se blišče njih medne čelade in oklepi, njih težki meči in kopja. Daleč se je po stepi raztegnila vojska na konjih in za njo se je vlekla dolga vrsta voz naloženih z bogatim raznovrstnim plenom, potem čede naglih stepnih konj, volov in ovac, razgetajočih, mukajočih in beketajočih, katere so gonili zganjači. Pri sedlih so skoro vsi jezdecimeli privezane krvave glave sovražnikov. Mnogim je pa zadi bilo privezano drago breme — prekrasna deklica Poljanka... In najnaprej je jezdil slavni in hrabri slovanski knez Rosolan in zamišljen je na sedlu pred seboj skrbno